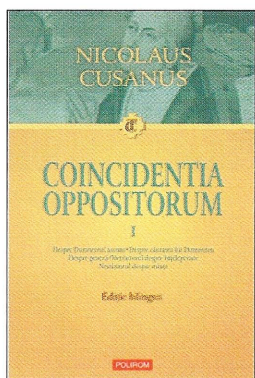

SPIRITUALITATE

Pluralitatea, alteritatea, varietatea și diversitatea

Nicolaus Cusanus
Coincidentia oppositorum, vol. I-II
Colecția „Religia creștină”
Editura Polirom, 2008

69,95 lei

ediție bilingvă

traducere, studiu introductiv
și note de Mihnea Moroianu

Apariția volumului *Coincidentia oppositorum* sub semnătura cardinalului german Nicolaus Cusanus (1401-1464) reprezintă un eveniment editorial de proporții pentru cultura de limbă română. Datorăm acest lucru domnilor Mihnea Moroianu (autorul excelente traduceri, a notelor și a studiului introductiv) și Adrian Muraru (coordonator al colecției „Tradiția creștină”, alături de Ioan-Florin Florescu). Matematician, istoric, teolog și filozof a cărui strălucire precede revoluția umanistă și apogeul Renașterii italiene, Cusanus s-a remarcat în secolul al XV-lea printr-o vocație unionistă în plan pastoral și prin chemarea sintezei. În domeniul gândirii juridice ghidate de legea naturală, el a subliniat egalitatea ontologică a tuturor oamenilor, indiferent de rangul social. Metafizica lui Cusanus este inclusă în tratate precum „Despre pacea credinței”, „Despre Dumnezeu ascuns”, „Neștiutorul despre înțelepciune”, „Despre căutarea lui Dumnezeu”, „Despre geneză”, „Despre beril” sau „Despre jocul globului” – superb tălmăcite și informativ adnotate de Mihnea Moroianu.

Autorul faimosului argument despre *docta ignorantia* a fost influențat de Sf. Augustin, Sf. Dionisie Areopagitul, de comentarii neoplatonici ai Antichității târzii (Proclus, Îndeosebi) și de misticii medievali Bonaventura și Meister Eckhart. Una din trăsăturile distinctive ale gândirii sale este căutarea unității lumii între diversitatea formelor și pluralitatea materială. Onto-

logia sa participativă salută limbajul antinomic-paradoxal și recunoaște din start limitele rațiunii discursive. Un fragment din comentariul său *De genesi* lămurește filiația platonice a metafizicii lui Cusanus: „Cum însă Unitatea care coincide cu Identicalul absolut este nemultiplicabilă, fiind Identicalul care este și Unitate, Non-Unul, care nu poate atinge Identitatea absolută nemultiplicabilă, nu poate fi găsit decât în multiplicitate. Așadar, atunci când Identicalul absolut însuși, care mai este și Ființă, și Unu, și Infinit, cheamă la sine ne-identicalul, apare o asimilare în multe lucruri care participă la Identical în diverse moduri. Prin urmare, pluralitatea, alteritatea, varietatea și diversitatea apar datorită faptului că Identicalul produce identicalul. Tot de aici apare și ordinea, care e o participare la Identicalul însuși în varietate, cât și armonia, care reprezintă Identicalul în diverse moduri” (vol. I, p. 141).

O asemenea reflecție despre primele principii este atipică într-o lume dominată de paradigma științelor pozitive, care decupează realitatea în calote distincte, fără a viza reunificarea lor într-un plan superior al înțelegerii. Cusanus este fascinat de posibilitățile integrării experienței senzoriale într-o viziune despre lume care recunoaște obârșia invizibilă a timpului și a spațiului, precum și convergența divină dintre un Maxim absolut și un Minim minimal. Prințul-episcop de Brixen caută deci să unifice știința cu teologia, meditația filozofică și angajamentul lumesc, într-o manieră pe care reprezentanții Renașterii și ai evului modern n-o vor mai putea asuma. *Docta ignorantia* nu rezultă dintr-o exaltare a vidului de reprezentări, după cum nici apofaza nu derivă din analfabetism. Dimpotrivă, dispoziția afectivă de venerare a Infinitului divin coincide prin *docta ignorantia* cu recunoașterea limitelor cunoașterii discursive, dar numai în cunoștință de cauză. Umilința inimii se conjugă cu finețea inteligenței, așa cum diametrul unei sfere este de neconceput în absența centrului. Deloc întâmplător, Nicolaus Cusanus găzduiește una dintre cele mai intense conversații între Atena și Ierusalim pentru creștinismul postscolastic al Apusului.

Mihail Neamțu